

z nosom v zvezi. Zgornji del sapnikov imenuje se jabelko ali krhelj, ki je nekak mejnik ali zaklopnicica med sapnikom in požiralnikom. On zapira sapnik pri jedi in pijači, da ne vhaža va-nj jed in pijača.

V prsih se sapnik razcepi na dve glavni veji, kateri se v pljučih čedalje bolj razraščate v konečno popolnoma majhne z zrakom napolnjene mehurčke, ki so spleteni z jako tanjkimi vejicami pljučnih žil. Odraščen moški zajema v pljuča povprečno 3660 kubičnih centimetrov zraka, ženska pa le 3562 cm.

Kedar gremo po sapo, se pljuča napolnijo z zrakom, kedar pa dihnemo, tedaj se zopet izpraznijo, toda ne popolnoma. Nekaj zraka, kakih 1500 do 2000 cm. še vedno v pljučih ostane, ki se še le v desetih dihljejih ves prenovi. Odraščen človek diha v eni minuti 12- do 18krat, otroci pa večkrat. Na 3 ali 4 srčne udarce pride po eden dihljaj.

Rekli smo, da je glavni namen pljuč pretvoritev spridene krvi. To se godi tako-le. Srce pošlje po veliki žili, pljučni dovodnici iz svojega desnega pretaka kri v pljuča in sicer v obe krili. Tu pride kri v posredno dotiko z zrakom, katerega smo z dihanjem va-se dobili. Zrak je napojen s kislikom, ki se je takoj slastno spojil z ogljenčastimi deli temnordeče ali spri-dene krvi in se z njimi vred pod imenom ogljikove kisline primeša sapi, katero izdihavamo. Ostala kri dobi vsled tega zopet lepo jasno rdečo barvo in se izliva po pljučnih dovodnicah v levi pridvor srea in od tod v levi nje gov prekot, od koder gre zopet po telesu.

Ogljikove kisline izdiha odrasčen človek na dan skoraj 1000 gramov, t. j. cel kilogram. V tej kislini je najmanj četrtni del ogljika, brez katerega bi niti dihati ne mogli, toraj tudi ne živeti. Od kod pa telo jemlje ves ta ogljik? Sami mu ga dajemo v jedi in pijači. Vsaka jed, naj bo kakoršnja koli, ima kolikor toliko ogljika v sebi, ena več, druga manj. Velik del jedi, ki jih povžijemo, se porabi samo za dihanje in lahko rečem, da ko bi ne dihal, tedaj bi tudi jedi ne potrebovali. To vidimo na živalih, ki se po zimi „zaližejo“ ali „zarijejo“, kakor kače, žabe itd. Tudi jež skoraj nič ne diha, zato pa po zimi tudi skoraj nič hrane ne potrebuje. S tem ogljikom toraj, ki ga z jedmi v telo privajamo, spaja se kislik. Spajanje kislika z ogljikom ima pa lastnost, da razvija gorkoto, t. j. dotična stvar, na katerej se kislik in ogljika spajata, se ogreje. Od tod je gorkota našega telesa, ki prihaja od gorke krvi, v katerej se ogljik v pljučih s kislom veže. Ta toplota krvi pri odrasčem človeku navadno znaša 30° Reaumurjega toplomera, ali pa 37° C. Pri otrocih je nekoliko gorkeja, zato jih vidiš v mrazu brez posebnih nasledkov v vslabi obleki okoli letati in če katerega vprašaš: „Ali te

kaj zebe“, poreče ti: „Nič!“, če prav ima ščin-kovca na nosu. Pri starih ljudeh pa je kri ne-kaj hladnejša in za to jih zebe prav rado. Iz tega se pač lahko sodi, kako da so pljuča v resnici imenitna za človeka. Treba je za to, da jih človek varuje sebi, pa tudi ljubi živali.

Sejmovi. Dne 19. oktobra v Podsredi. Dne 20. oktobra v Mariboru. Dne 21. oktobra v Oplotnici. Dne 22. oktobra v Celji, v Ribnici na Pohorju, v Sevnici, v Dramljah in v Vidmu.

Dopisi.

Iz podnožja slov. Pohorja. (Občni zbor.)

Od vseh krajev naše mile Slovenije dohajajo nam dopisi, kako slavi in praznuje za vse vzvišeno vneti slovenski narod 40-letnico svojega vladarja in cesarja. Društva raznega imena si prirejajo svoje slavnosti, šolska mladina svoje veselice. Za učenjakom ne zaostaja prostak, ni za učenikom učenec v domoljubji in vdanosti do prevzv. hiše habsburške. „Hrib in hrast se omaja, Slovincu zvestoba ne gane“. Mladina starino navdušuje in razveseljuje v narodnost-nih shodih, — shodih, kateri imajo veliko nalogo ohraniti milemu našemu narodu najdražje sve-tinje, sv. vero in materin slovenski jezik. To dvoje je pri Slovincu tako ozko združeno eno z drugim, da če izgubiš ali zatajiš eno, sramu-ješ ali zatajiš tudi drugo. To nam pričajo — na žalost — ponemčeni ali pa da si še ne po-polnoma ponemčeni, vsaj za slovenščino izgub-ljeni kraji ob levem bregu deroče slovenske reke Drave. Tukaj se nam Slovincem godi, ka-kor kmetu, ki ima za vodo polje. Vsako leto jezi, trudi se in poti, da bi si okovaril polje, ali voda le dere naprej, jemlje skrbnemu kme-tiču njivo za njivo ter mu jo požirajo nenasit-ljivi valovi. Takisto grabi tudi po naših vaséh in trgih valovje „šulvereinsko“ nenasitljivega našega soseda Nemca. Njemu ne uide skoro nobena šola, v kateri ne bi kupil z „Judeže-vimi groši“ otrok slovenskih roditeljev. Tako je n. pr. v Marenberškem „bezirku“, kakor pravi tukajšnji z nemško „kulturo“ napojen kmet, edino ena narodna učilnica, namreč na Remšniku, vse druge so na levem bregu Drave „Volkschule“, kupljene ali vsaj podpirane od šulvereina. Kjer se je pred dvajsetimi leti še povsod slovenščina govorila, kakor n. pr. v So-boti, *) na Muti, v Št. Jarnejski okolici itd., šopiri se sedaj nemščina. Srce krvavi človeku, ko

*) Prav za prav je to „Zavod“, ker koroški Nemci ali bolje nemški govoreči, ponemčeni Korošci ne govoré Sobot, ampak „Zauvaod“, kakor sem slišal nedavno. Be-seda Zavod = les, hosta je po Savinjski dolini posebno v gornjegraškem okraju sploh v rabi. Takisto tudi na Notranjskem, kakor poroča pokojni Erjavec v „Popotni torbici“ v letopisu „Slovenske Matice“.

gleda te kraje in sliši imena čisto slovenskih krajev in prebivalcev sedaj nemški jezik govorečih. Očetje in matere ali vsaj babica in dedec še znajo slovenski ter tudi kramljajo med seboj po slovensko, sinovi in hčere pa vže po nemški žlabodrajo, a vnuki njih več slovenščine ne umejo, kamo, da bi jo še govorili. In na žalost, s slovenščino gine tudi Slovenca prirojeno nabožno čustvo, prirojena pristnema Slovencu živa sv. vera. Tako se v nemško haljo preoblečen in z nemškim duhom in nemško nazovi-oliko prevlečen Slovenec pogrezuje v nemarnost za vse, kar je sveto in vzvišeno, dokler ga popolnoma ne pogoltne nemški liberalizem. Zatoraj če kje treba čuvajev slovenski narodnosti, treba jih je nam ob meji. In to so tudi sprevideli tukaj živeči previdni gg. domoljubi ter so osnovali v Vuhredu „podružnico sv. Cirila in Metoda“ za marenberski, vuzeniški, ribniški itd. okraj s svojim sedežem v Vuhredu.

(Konec prih.)

Iz Ljutomera. (O trgatvi.) Ne samo domačine, ampak tudi tujce vtegne zanimati letošnja trgatv v ljutomerskih goricah, zato poročam naslednje vrstice, da se blagovoljno na znanje vzamejo. Trgatev se te dni začelja in bo trajala do konca tega meseca. Toče letos, hvala Bogu, nismo imeli; smod je sicer trsje več ali manj osmodil, vendar pa je grozdje bolj dozorelo, kakor lani, in če se dnevi o bratvi tako lepi ostanejo, kakor so zdaj, nadjamo se prav dobrega vina. Novega vina sicer ne bode preobilno, pa večina gospodarjev bode vendar-le zadovoljna, ako bodo ga le mogli v denar spraviti. Kupcem, ki želijo pravega ljutomeržana kupiti, bi svetovali, naj pridejo sami ponj ter ga od posestnikov kupijo; tako bodo dobili boljše in ceneje, zlasti ako pridejo s svojo posodo, kakor pa če si ga kupijo od prekupcev. S posodo vred pa se zanesljivo vino dobi najlaglje pri javnih dražbah cerkvenega in občinskega vina, ki se o svojem času po časnikih oznanijo. Ljudje že težko čakajo na te krajarje, kar bodo jih za vino dobili, ker naš „novi davkar“ bojda s posebno vnemo dela na to, da ne bi kdo kaj državi bil na dolgu.

Z Dobrnec. (Cesarjevanje.) Na dan godovanja svetlega cesarja smo slavili spomen, da bode letos dne 2. decembra poteklo 40 let, odkar so Francišek Josip zasedli cesarsko prestolje. Ob osmej uri so veleč. g. dekan Gajšek popevali sv. mešo. Iz cerkve se je šolska mladež podala k zajutreku. Hiša gosp. Braunerja mlajšega je kavo pripravila za učence, gospod Orosel pa je okrepečal učenke. Čez malo smo se zbrali v šolskem poslopju, ki ga je gosp. učiteljica Jonke bila lično okrasila. Tukaj so vlč. g. dekan in ob enem načelnik krajno-šolskemu совету razložili pomen današnje svečanosti, a g. nadučitelj Voglar je opisoval skrbi-

polno življenje dobrega vladarja našega. Po govoru smo z otroci vred ljubljenu očetu avstrijskih narodov trikrat zaklicali: „živio!“ Sedaj so učenci zapeli cesarsko pesem, potem so se vrstile deklamacije. Sledilo je razdeljevanje obleke. To so z denarnimi prineski omogočili gg.: Gajšek, C. pl. Heider, Heidl, Karba, župan Kok, Jakob in Josip Korenak, dr. Oerffy, Okrožnik, dr. Paltauf, Prangner, Wetzther, Zidar, občina. Pred odhodom zapela se je pesem: Dom moj je moja Avstrija. Šolo zapustivši napotili smo se na vrt gospé pl. Heider. Ta znana dobrotnica šolske mladeži je otroke pogostila, razven tega jim je oskrbela obleko, molitvenike in druge učencem potrebne reči. Le škoda, da je deževno vreme veselico kalilo. Bodi še povedano, da je povodom današnje slavnosti g. Brauner starejši oblekel vbožnega učenca, gg. Božnik in Tratnik kupila sta potrebnega smodnika, g. dr. Paltauf izročil je županstvu 50 fl., katere je visoki deželni odbor dovolil za poravnanje stroškov pri nakupu šolskega vrta. Med šolarje se je na stroške šolske blagajnice razdelilo 70 slavnostnih knjižic in 100 dotičnih „spomenic“ s podobo cesarja in cesarice. In da se bomo tudi še v poznejših časih laglje spominjali na 4. dan oktobra 1. leta, ko smo obhajali godovno in ob enem 40-letnico vladarstva presvetlega cesarja, je za nameravano zidanje cerkvice na ovokrajnem grobišču nekdo zasnoval podlago darovavši 4 desetake, oziroma 40 gold.

Iz Šmarja pri Jelšah. (Naš nadučitelj gospod Franz Jurkovič odlikovan) Prerok Bileam je hotel svoje dni Jude proklinjati, toda Bog mu je kletev spremenil v blagoslovljenje in pohvalo. Tako je tudi Celjska „Vahterca“ bila ondan prisiljena našega gosp. nadučitelja Jurkoviča, katerega je poprej že tolikrat surovo napadala, sedaj pohvaliti, ker je na celjski razstavi izložil take izvrstne reči, da je dobil zato veliko srebrno svetinjo „za zasluge.“ Gospod Jurkovič namreč zna jako spretno in umetno izdelavati fizikalne aparate, posebno take ki spadajo v elektrotehniko. Zadržnič je stalo v nekem listu, da so bila učila šmarske šole odlikovana. To je pomota. Ne, učila šmarske šole ni so bila odlikovana, ampak stvari, ki jih je naš g. nadučitelj sam izumil in izdelal. Mi pa mu čestitame na odlikovanju.

Iz Babinec. (Nekdaj in sedaj.) V knjigi, ki jo je kakor krajeepisni „leksikon“ ali besednjak izdal Karol Schmutz v Gradcu leta 1823, v tej knjigi se bere, da je takrat naša ves obsegala zemljišča skupaj za 386 orali in 908 štirjaških starih sežnjev. V totem številu bilo je njiv za 232 orali 710 sežnjev, travnikov za 75 orali in 919 sežnjev, vrtov za 1 oral in 1099 sežnjev, pašnikov za 74 orali in 827 sežnjev, šume za 2 orali in 553 sežnjev. Kako

s temi številkami stoji danes, ne morem povedati, ker se je od tistega časa nekoliko občin-skega pašnika, ki mu mi „trate“ pravimo, spremenilo v njive in travnike, a mera istih mi ni znana. Dalje se v knjigi čita, da je v onej dobi ves imela 31 hiš, „domačih“ prebivalcev pa 210, in sicer 100 oseb možkega in 110 ženskega spola. Letos je koncem septembra bilo tako-le: vseh ljudi po 32 hišah je skupaj 179, to pa 101 možki in samo 78 žensk. Jaz sem štel jedino le tiste, kateri imajo domovinsko pravico tukaj, čeravno ne bivajo sedaj doma, n. pr. vojaki, dijaki, službeniki. Gledé živine knjiga piše, da je pred blizo sedemdesetimi letmi v vesi bilo 44 konjev, 2 vola in 55 krav. Kolikor sem mogel zračuniti, imamo sedaj 85 konjev, 8 volov in 99 krav in še več ostale goveje živine.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. V našem ministerstvu so se izvršile imenitne spremembe. Minister za poljske zadeve, Flor. pl. Ziemalkowski, je odstopil ter stopi na njegovo mesto Grof Zaleski, doslej ces. namestnik v Lvovem. Češki minister, baron Pražak, odloži vodstvo ministerstva prava ter je postal minister prava grof Schönborn, doslej ces. namestnik v Brnu. Minister Pražak ostane nam vedno in po zasluženji v lepem spominu in novi minister, grof Schönborn, je katolišk mož in ima torej človek lahko zaupanje do njega. Le-ta sprememba v ministerstvu je tedaj, kakor sodimo iz novih ministrov, jako srečna. — Predsednik drž. zbora, dr. Smolka je obhajal v nedeljo, dne 14. oktobra, 40-letnico, odkar je bil prvokrat predsednik v drž. zboru t. j. leta 1848. Enake slovesnosti véaka pač menda redko kedaj kak predsednik. — Koncem meseca novembra bode II. katoliški zbor na Dunaji in ni resnica, da mu brani vlada obravnave gledé verske šole. — V dež. šolskem svetu v Gradci sedi mož, H. Noč, čegar ime nosi na čelu neka knjižica, izdana v Gorici. Ako je v resnici njegova, potem imamo pač jasen dokaz za to, da nam je kaj k malu treba verske šole, kajti v knjigi je polno nejevere. — Koroške nemškutarje jezi hudo odkrita beseda posl. G. Einspielerja, da slov. ljudstvo ne mara ljudskih šol, kakor jih ima sedaj ter da ga boli, če podučuje slov. otroke učitelj in ne zna jezika svojih učencev. Žal, da se godi še vedno po nekaterih šolah tako ubogim otrokom. — V četrtek, dne 18. oktobra, odpre se slovesno sadna razstava v Ljubljani, pravi se, da bode razstava jako lepa. — Na Kranjskem se tožijo, da iztirjuje sem ter tje kateri okr. glavar z napeto silo kazni, ki zadéjo stariše, ako ne hodijo njih otroci v redu v šolo. — Kranjski dež. zbor še ni izvršil svojega dela. Prošnji raznih

občin, naj se odpravi dež. naklada na žganje, zbor ni mogel uslišati, ker ne ve, odkod dobode denar, ki bi tako izostal deželi. V Gorici Lahov ni sram blata, ki ga namečejo njih „pobi“ na slovenske ali nemške napise trgovcev. To vam je pač čudna olika! — Dež. zbor večkrat obžaljuje, da še vlada ni naredila ital. vsenčilšča v Trstu ter da še vedno dopušča vpisovati slovenski v zemljiščne knjige. No nam pa je oboje po volji. — Istarski dež. zbor je oglasil Opatijo za letovišče, ne vemo, če bode to posebna sreča za ta sicer lepi kraj. — Hrv. sabor ali dež. zbor odpre se v Zagrebu dne 10. novembra. Hrv. ban, grof Hedervary je potoval po hrv. Zagorji tik štajarskih mej. Upilo pa se mu je le bolj „na komando“, redko iz proste volje: živio! — Ogerska vlada se vedno bolj prepričuje, da ima ljudi v svojih uradnih, ki so — goljuhi. Kriva je teg pač le sama, ker je vzprejemala v službe ljudi tem rajši, čem bolj so bili „iskri Madjari“, druge pa je rada déla iz službe samo za to, ker ni bilo v njih žilah enake, madjarske krvi. — Ces. namestnik v Lvovu postane grof. A. Badeni. Mož ima dobro ime pri Poljaci.

Vunanje države. Sv. Oče so vzprejeli koj drugi dan, ko je nemški cesar prišel v Rim, njega in grofa Bismarcka. Cesar je ostal celi dve uri pri sv. Očetu. — Italija, to se pravi, italijansko ljudstvo, ki drži s sedanjo vlado, pozdravlja nemškega gosta, cesarja Viljema, povsod z velicim navdušenjem, posebno mesti Rim in Neapel ste bili v tem „pridni“. — Francoski minister vojne je prepovedal puščati tuje častnike v vojaške šole. Tega mu ne zameri menda nihče. — Ministerstvo Floquet še ostane dalje ter mu je zbornica izrekla še svoje zaupanje. Veliko pa ne pomeni to zaupanje. — Prepis zdravnikov nemškega cesarja Friderika še ni pri konci. Sedaj je izdal anglijski zdravnik, Mackenzie, knjižico ter toži v ujej čez veliko nevednost nemških zdravnikov. Isto pa so rekli nemški zdravniki že poprej čez nj. Čegava je resnica? — Knez Bismarek ni posebno vesel tega, kar sta nemški cesar in pa grof Bismarek dosegla na Dunaji. Njemu je to vse premalo! — Rusija stavi slej ko prej na svojih mejah kraj Nemčije in Avstrije trdnjave in kaže s tem, da nima preveč zaupanja v to, da ostane dolgo sedanja „sapa mirú“. Tudi cest ima že precej novih iz notranjih svojih dežel do meje. — Srbija dobi tudi vojaške vaje, zakaj ji bodo, to ni znano. Kralj Milan biva na Dunaji in pojde za tem domov, v Beligrad. Vprašanje gledé ločitve zakona še visi, vendar pa se sodi, da sili kralj na ločitev. — Nemire v Makedoniji piše Turčiji na rovaš Rusije, vendar pa sodi, da ji niso nevarni. Ni nemogoče, da se kedaj še kesá te svoje sodbe. — Grški kralj praznuje k malu 25letnico svojega vladanja in pride o tem času veliko vojaških la-